

Din culisele

CASEI REGALE

Viața mea alături de regină, rege și prințesa Diana

PAUL BURRELL

CORINT ISTORIE

Capitolul 6
Viața la Palat

Deși aveam mereu sentimentul că trăiam un vis în perioada în care am fost valet al reginei, nu era nicidecum o slujbă ușoară. În fiecare dimineață, alarma ceasului suna la ora 6.00. Mă ridicam din patul de o persoană și trăgeam draperiile din mica mea cameră aflată la ultimul etaj al celei mai faimoase clădiri din Londra – Palatul Buckingham. Rămâneam câteva clipe la fereastră, privind cum zorii se revărsau peste copacii din St James's Park[1], iar lumina făcea să strălucească foița de aur care acoperea statuia Victoriei, înălțată deasupra Memorialului „Regina Victoria"[2], cu ramura de laur ridicată triumfător. Urmăream

[1] St James's Park – cel mai vechi dintre parcurile regale din Londra, situat în sectorul City of Westminster și întins pe o suprafață de circa 23 de hectare, fiind delimitat de palatele Buckingham, St James și Whitehall. Transformat dintr-o mlaștină într-o grădină de agrement de către regele Henric al VIII-lea în anul 1532, a fost reamenajat ulterior în stil peisagistic englezesc de arhitectul John Nash, în secolul al XIX-lea. Parcul este faimos ca fundal natural monumental pentru marile procesiuni oficiale ce traversează bulevardul ceremonial The Mall, fiind totodată renumit pentru lacul său central care adăpostește o colonie istorică de pelicani dăruiți inițial Coroanei britanice de către un ambasador rus, în anul 1664.

[2] Victoria Memorial – impresionant monument național din piatră de Portland și marmură de Carrara, situat în centrul scuarului din

taxiurile și automobilele care se învârteau în sensul giratoriu din fața monumentului și îi auzeam pe gardieni mărșăluind sub fereastra mea, cu patru etaje mai jos.

Nu m-am săturat niciodată de priveliștea aceea, și nici mama, care se așeza pe banca din dreptul ferestrei și privea, din acel loc privilegiat, turiștii de dincolo de grilajele palatului. Spunea adesea cât de norocoasă se simțea că fiul ei „locuiește" acolo. Sunt convins că nu a înțeles nicicând pe deplin în ce consta munca mea înăuntrul acelei clădiri. Dormitorul meu era modest: un pat – care, în timpul zilei, servea și drept canapea –, un dulap pentru haine, o comodă, un televizor și o chiuvetă. Deasupra patului atârna, înrămată, o fotografie realizată de Peter Grugeon cu regina și ducele de Edinburgh în Marele Coridor al Castelului Windsor, cu prilejul Jubileului de Argint[1]. Cu toții împărțeam două băi aflate la capătul coridorului, iar în Pages' Lobby aveam la dispoziție o bucătărie. Acolo, fiecare dintre noi avea propriul dulap încuiat pentru

---

fața Palatului Buckingham din Londra. Proiectat de arhitectul sir Aston Webb și sculptat de sir Thomas Brock între anii 1901 și 1911, acesta a fost înălțat pentru a aduce un omagiu celei mai lungi domnii din secolul al XIX-lea. Structura grandioasă este dominată de o statuie din bronz aurit a Victoriei înaripate și înconjurată de grupuri statuare ce simbolizează virtuțile regale, curajul și justiția. Astăzi, este epicentrul vizual al marilor ceremonii de stat și punctul în jurul căruia se adună sute de mii de cetățeni în momentele istorice definitorii ale dinastiei Windsor.

[1] Jubileul de Argint – sărbătoare oficială organizată pe parcursul anului 1977 pentru a marca împlinirea a 25 de ani de la urcarea pe tron a reginei Elisabeta a II-a, la data de 6 februarie 1952. Evenimentul a fost marcat prin turnee naționale și internaționale de amploare efectuate de suverană, prin petreceri stradale la care au participat milioane de britanici și printr-o procesiune solemnă către Catedrala St Paul, consolidând definitiv legătura de afecțiune dintre popor și monarhie în contextul economic dificil al anilor '70.

alimente și își putea pregăti o gustare rapidă, în loc să coboare la cantina personalului, mai ales în orele libere. Beneficiam, de asemenea, de serviciul unor cameriste care ne făceau paturile, schimbau lenjeria și făceau curățenie în camere. Am locuit acolo timp de opt ani, până când m-am căsătorit și m-am mutat la Royal Mews, chiar alături.

Toți valeții aveau camere asemănătoare. Existau 12 valeți ai Casei Regale și doi valeți personali ai reginei. Unii locuiau, la fel ca mine, în Pages' Lobby, cu ferestrele spre fațada principală a palatului, alții aveau camere orientate spre curtea interioară, acoperită cu pietriș roșu, de unde se vedeau copertina de sticlă a intrării oficiale și ușa alăturată „a regelui", folosită în mod curent de prințul de Wales și de ducele de Edinburgh. Pe această ușă ieșea regina la parada Trooping the Colour, iar în apropiere era adesea parcat automobilul electric al prințului Philip, un fost taxi londonez modificat, cu care obișnuia să se strecoare neobservat în traficul Londrei.

Până la ora 6.30 eram deja îmbrăcat în uniforma de zi: frac negru, pantaloni negri, pantofi negri, cămașă albă, cravată neagră și vestă stacojie, împodobită cu șnur auriu și cu nasturi aurii purtând monograma E II R. Prima mea îndatorire începea la ora 7.00: plimbarea câinilor corgi ai reginei. Cunoșteam toate scurtăturile din palat: coboram pe scara din spate, treceam pe coridorul prințului de Wales, apoi pe lângă apartamentele prințesei Anne și ajungeam la etajul reginei, mergând cât se poate de încet, ca să nu o trezesc pe Majestatea Sa.

Puneam lesele câinilor, îi conduceam pe scara destinată miniștrilor, treceam pe lângă impunătoarea statuie din marmură a lui Venus și Marte, realizată de Canova, și ieșeam pe terasă, apoi pe peluza principală. Mă simțeam întotdeauna vinovat că nu strângeam mizeria după corgi – era prea multă

și pur și simplu nu aveam timp. Grădinarii trebuie să mă fi blestemat de multe ori, văzând că peluza lor impecabil îngrijită rămânea presărată cu excrementele câinilor. După aceea îi duceam înapoi în camera lor, unde îi lăsam în grija cameristei reginei, care urma să-i ducă în dormitorul Majestății Sale la ora obișnuită, când aceasta se trezea.

Ca mulți iubitori de animale, reginei îi plăcea să-și aibă câinii în dormitor – și chiar în pat, alături de ea. Prințul Philip, care împărțea patul cu soția sa, nu era deloc încântat de acest obicei și bombănea adesea: „Câinii ăștia afurisiți…" Apoi adăuga: „Nu înțeleg de ce trebuie să ai atât de mulți." Iar regina îi răspundea: „Dar, dragul meu, sunt atât de ușor de colecționat."

La ora 8.15, camerista îi aducea ducelui tava de dimineață: un ceai Darjeeling cu lapte și un biscuit Rich Tea. Regina lua adesea biscuitul și îl dădea câinilor. Singurele dimineți în care ea însăși bea ceai în pat erau cele de Paște și de Crăciun, când primea o ceașcă de Earl Grey cu lapte – orice altceva era considerat un răsfăț inutil. Apoi se retrăgea în budoar pentru a se pregăti de micul-dejun de la ora 9.00, în timp ce cimpoierul său militar îi interpreta melodiile preferate chiar sub fereastră. V-ați imaginat vreodată cum sună „La mulți ani" cântat la cimpoi? Noi îl auzeam în fiecare an, la 21 aprilie.

Regina nu mânca niciodată un mic-dejun gătit. Lua doar o felie de pâine prăjită, tăiată cu grijă la dimensiunea de trei pe doi inci[1], fără coajă, servită fierbinte într-un suport de argint special conceput pentru asta. O ungea cu unt și apoi

[1] Un format fizic standardizat utilizat în mod tradițional în spațiul anglo-saxon pentru obiecte imprimate de mici dimensiuni, echivalentul a aproximativ 7,6 pe 5,1 centimetri; formatul clasic al etichetelor de inventar pentru cadourile regale sau pentru cartonașele de corespondență utilizate în notițele zilnice ale suveranei.

întindea peste el o lingură din marmelada ei preferată, Frank Cooper's Coarse-Cut Vintage Oxford Marmalade[1]. În timp ce lua micul-dejun, răsfoia majoritatea ziarelor naționale – *The Times*, *Daily Telegraph*, *Daily Express*, *Daily Mail*, *Daily Mirror* și *Sporting Life*. Întotdeauna începea cu *Sporting Life*, ca să afle ultimele noutăți din lumea curselor de cai, ascultând în același timp radioul ei marca Roberts. Pe atunci îl urmărea pe Terry Wogan la Radio 2. Îl aprecia și izbucnea adesea în râs la auzul umorului lui poznaș. Apoi își lua radioul cu ea în cameră, unde se spăla pe dinți.

În fiecare dimineață, la ora 10.00, își suna mama, pe regina Elisabeta, la Clarence House, și a continuat să facă acest lucru până la moartea acesteia, în 2002. Îi vorbea despre îndatoririle zilei, îi spunea ce urma să facă și unde avea să meargă, cerându-i sfatul ori de câte ori considera necesar. Îmi spunea adesea: „Eu nu sunt, de fapt, regina; mama mea este încă regina." Regina-mamă își făcea întotdeauna cunoscute dorințele către fiica sa, iar acestea erau rareori ignorate. Odată, regina mi-a povestit cât de delicată fusese situația la moartea lui Wallis Simpson, care își exprimase dorința de a fi înmormântată alături de soțul ei, ducele de Windsor, în Cimitirul Regal de la Frogmore[2], lângă Windsor. Se știe că regina-mamă nu o

[1] Frank Cooper's Coarse-Cut Vintage Oxford Marmalade, înființată în 1874 de Sarah-Jane Cooper, este o marmeladă de portocale amare renumită pentru textura densă, coaja mare și gustul intens caramelizat. Deținătoare a unui mandat regal de la regina Victoria și favorită a reginei Elisabeta a II-a, aceasta este descrisă ca un simbol al rafinamentului victorian.

[2] Frogmore House (și domeniul Frogmore) – proprietate regală istorică de circa 13 hectare situată în perimetrul Home Park de la Windsor. Achiziționată în anul 1792 de regina Charlotte, soția regelui George al III-lea, edificiul a devenit renumit ca reședință retrasă pentru membrii

agrea pe americanca divorțată și, în calitatea sa de membru senior al familiei regale, a refuzat să fie prezentă la mormântul ei în timpul ceremoniei de înhumare. Exasperată de această atitudine, regina a hotărât ca Charles și Diana să o însoțească pe ea și pe Philip. De altfel, ceremonia de înmormântare era cât pe ce să nu mai aibă loc. În dimineața aceea plimbasem câinii prin grădinile Frogmore și observasem că mormântul proaspăt săpat se umpluse cu apă. După ce am informat-o pe regină despre această posibilă catastrofă, ea m-a privit și a spus: „Va trebui să facem ceva în privința asta; altminteri, o vom lansa la apă, nu o vom înmormânta." Regina-mamă era o femeie formidabilă și avea întotdeauna ultimul cuvânt. Nu a participat la ceremonia de înhumare și a refuzat să stea lângă mormântul „acelei femei". A luat parte, totuși, la slujba de înmormântare din Capela St George, dar a insistat ca numele lui Wallis să nu fie rostit nici măcar o dată în timpul serviciului religios. Astfel, în ochii fiicei sale, regina-mamă a rămas întotdeauna adevărata suverană. Abia după moartea ei, regina Elisabeta a II-a a simțit că putea, în sfârșit, să ia propriile hotărâri, deși avea deja 75 de ani.

După convorbirea cu mama sa, apăsa butonul interfonului pentru a-și chema secretarul particular, care îi aducea documentele ce trebuiau semnate și discuta cu ea invitațiile și programul viitoarelor angajamente oficiale. Noi așezam pe biroul ei agenda zilnică, prinsă într-un suport aurit de argint, astfel

dinastiei și ca spațiu de înhumare de o importanță solemnă deosebită. Pe teritoriul acestui domeniu privat se află Mausoleul Regal, unde își dorm somnul de veci regina Victoria și prințul consort Albert, precum și Cimitirul Regal, locul unde sunt înmormântați numeroși membri ai familiei regale, inclusiv ducele și ducesa de Windsor (fostul rege Eduard al VIII-lea și Wallis Simpson).

încât să poată arunca oricând o privire asupra programului zilei. Era extraordinar de punctuală și de bine organizată și se aștepta ca toți cei din jurul ei să fie la fel. Îmi spunea adesea: „Paul, trebuie să începi să împachetezi. Plecăm în curând." De multe ori participa la o vizită oficială după-amiaza, apoi se întorcea acasă să-și ia ceaiul și să-și hrănească patrupezii.

Mesele se serveau întotdeauna la aceleași ore, iar întreaga zi era organizată în jurul lor. Micul-dejun începea la ora 9.00, prânzul, la 13.00, ceaiul de după-amiază, la 17.00, iar cina, la 20.15. În această privință, lucrurile s-au schimbat. Deși micul-dejun și cina au rămas, în linii mari, la aceleași ore pentru rege, el nu mai ia un prânz formal, preferând să lucreze în continuare, iar bogatul ceai de după-amiază a fost înlocuit cu o simplă felie de prăjitură cu fructe. Când familia sau prietenii se află la Sandringham ori la Balmoral, regele renunță și la formalitatea prânzului și a ceaiului servite de personal, preferând un bufet, unde fiecare se servește singur. La ora 16.00 o ajutam pe regină să le dea de mâncare câinilor, iar apoi ea îi scotea la plimbare. După toate angajamentele oficiale ale zilei, îi rămânea foarte puțin timp pentru ea însăși, dar încerca să rezolve în fiecare zi rebusul din *The Daily Telegraph*.

Regina era nevoită să se schimbe de mai multe ori pe zi. Se îmbrăca dimineața, alegându-și o rochie pentru prima parte a zilei, apoi se schimba pentru o întâlnire oficială, revenea la ținuta inițială după întoarcere și îmbrăca o altă rochie pentru următoarea întâlnire. Se schimba întotdeauna și pentru cină. Nu făcea niciodată baie dimineața; aparținea unei generații pentru care baia se făcea exclusiv seara. De altfel, nu făcea niciodată duș, în timp ce prințul Philip prefera dușul.

În fiecare luni după-amiază, la întoarcerea de la Windsor la Palatul Buckingham, coaforul ei, domnul Charles, o aștepta

pentru șamponare și coafura săptămânală. Prințesa Diana spunea că singurul lux pe care și-l îngăduia era să-și spele și să-și coafeze părul în fiecare dimineață. În restul săptămânii, regina își aranja singură părul, cu excepția ocaziilor când trebuia să poarte o tiară. Atunci, coaforul era chemat special pentru a-i pregăti coafura. Majestatea Sa dormea purtând o plasă de păr, pentru ca aranjamentul să-și păstreze forma. Nu suporta complicațiile, agitația sau extravaganța.

Audiența săptămânală cu prim-ministrul, consacrată discutării problemelor de guvernare, avea loc, de regulă, marți seara, în timpul sesiunilor parlamentare. De la Winston Churchill până la Liz Truss, regina a avut 15 prim-miniștri, unii mai populari decât alții. Harold Wilson[1] îi era deosebit de drag și era singurul căruia i se îngăduia să-și fumeze pipa în prezența ei. Margaret Thatcher a fost, multă vreme, singura femeie într-o lume dominată de bărbați, urmând exemplul de autoritate impus de regină.

Doamna Thatcher era o susținătoare ferventă a monarhiei și îi purta reginei un respect profund. N-am văzut niciodată pe cineva făcând o reverență atât de adâncă în fața Majestății Sale. Aștepta cu plăcere audiențele de marți seara. Ajungea întotdeauna cu câteva minute mai devreme la King's Door, în curtea interioară a Palatului Buckingham, unde era întâmpinată de ofițerul de serviciu al reginei, îmbrăcat în uniformă de ceremonie, și condusă la biroul secretarului particular. În vremea

[1] Harold Wilson (1916–1995) a fost un politician laburist care a servit ca prim-ministru al Marii Britanii în perioadele 1964–1970 și 1974–1976. A dezvoltat o relație profesională neobișnuit de strânsă și bazată pe respect reciproc cu regina Elisabeta a II-a, care a apreciat caracterul său informal și l-a invitat adesea să rămână la cină după audiențele oficiale de marți seara, privilegiu rar acordat șefilor de guvern.

mea, această funcție era ocupată de sir Martin Charteris sau de sir Philip Moore. Îi vor urma sir William Heseltine și sir Robert Fellowes. Doamnei Thatcher i se oferea băutura preferată: un whisky cu o picătură de apă.

Cinci minute mai târziu, urca scara în spirală care lega King's Door de etajul ducelui de Edinburgh și apoi de apartamentele reginei, unde era întâmpinată de pajul acesteia. Era condusă apoi în Empire Room, unde aștepta câteva clipe, în timp ce Majestatea Sa citea o scurtă informare în salonul său privat.

Într-o zi eram de serviciu și am avut onoarea să o întâmpin pe doamna Thatcher și să o anunț pe regină că prim-ministrul sosise. Regina își citea notițele. A ridicat privirea și m-a întrebat: „Ce culoare poartă?"

„Albastru, Majestate", am răspuns.

Regina și-a coborât privirea spre propria rochie. Era și ea îmbrăcată în albastru.

„Cred c-ar trebui să mă schimb." Și a dispărut imediat în garderobă pentru a-și chema camerista.

După doar cinci minute, a reapărut într-o rochie roșie. Între timp, doamna Thatcher era întreținută de ofițerul de serviciu, până când a fost anunțată că Majestatea Sa era pregătită să o primească. Doamna Thatcher se așeza întotdeauna în fotoliul din fața reginei, stând mai mult pe marginea lui, într-o poziție destul de incomodă. În schimb, unii dintre ceilalți prim-miniștri preferau să se așeze alături de ea, pe canapea, într-o manieră mai relaxată.

După închiderea ușii, nimeni nu asista la audiență și nimic nu era înregistrat. Se purta un dialog sincer și deschis între regină și prim-ministrul său – unul dintre puținele momente în care suverana își putea exprima liber opiniile.

La încheierea întrevederii, un steguleț roșu cobora într-o casetă din Pages' Lobby, semnalând că audiența luase sfârșit. Ofițerul de serviciu îl conducea pe prim-ministru afară din palat, iar regina se întorcea în salonul ei, la câinii și la universul ei, pregătită pentru următoarea îndatorire. Nu vorbea niciodată despre ceea ce se discutase pe parcursul acelor întâlniri. Știa că ele trebuiau să rămână strict confidențiale, iar prim-miniștrii înțelegeau acest lucru la fel de bine.

Am întâlnit-o pe doamna Thatcher de multe ori. Era întotdeauna politicoasă și plină de curtoazie. Au existat însă momente, mai ales în timpul grevei minerilor, când am simțit conflictul dintre convingerile mele personale și obligația de a-mi îndeplini datoria. Nu eram întotdeauna de acord cu politicile ei, dar trebuia să rămân imparțial și să-mi fac meseria. Mă întreba mereu cum mă simt și ce face familia mea; nu mulți făceau asta. Înainta pe coridor cu pași mici și aproape timizi, îndreptându-se spre întâlnirea săptămânală cu regina, mândră de funcția pe care o deținea. Ultima dată când am văzut-o a fost la bordul vasului *QE2*, în 2002, la un prânz organizat pentru comemorarea războiului din Insulele Falkland, unde ea și fiica sa, Carol, erau invitate de onoare. Din păcate, suferea deja de demență și, de mai multe ori în timpul mesei, se ridica în picioare și exclama: „Ne-am luptat cu ei pe uscat, pe mare și în aer!"

„Nu acum, mami", îi spunea Carol. I-a rămas alături cu un devotament neclintit până în ultimii ani ai vieții. La fel făcea și Mary Wilson cu Harold Wilson, de care nu s-a dezlipit niciodată la dejunul Ordinului Jartierei din Sala Waterloo a Castelului Windsor. L-am văzut acolo, îmbrăcat cu mantia albastru-închis a Ordinului Jartierei, întrebând cu glas tare: „Regina vine la prânz?"

Ea se afla deja la jumătatea mesei, însă el nu-și dădea seama că suverana era prezentă.

Departe de lumea familiei regale, viața personalului de la parterul palatului urma o rutină care amintea, într-un fel, de cea de pe *Titanic*. Timpul părea să fi încremenit într-o lume închisă în sine, unde fiecare își cunoștea locul, aproape neatinsă de schimbările din afară. Deviza generală era: „Continuăm așa" și „În cazul în care ceva funcționează, nu are rost să facem vreo schimbare."

Noi luam masa la ore neobișnuite, pentru a nu ne suprapune cu servirea familiei regale. Hrana provenea, uneori, de pe domeniile regale. Regina lua întotdeauna un prânz ușor, preferând cotletele de miel sau ficatul de vițel cu ceapă. La cină, îi plăceau carnea de cerb de la Balmoral și somonul pescuit în râul Dee, apreciind în mod deosebit produsele obținute pe domeniile proprii. Nu vă puteți închipui câte borcane cu dulceață și miere primea în dar de la oameni din întreaga țară! Adesea i se ofereau și produsele premiate la expozițiile agricole regale, iar toate acestea ajungeau, în cele din urmă, în meniurile ei.

În fiecare an, cu prilejul vizitei la Helmingham Hall, conacul înconjurat de un șanț de apă din Suffolk, reședința familiei Tollemache, lady Tollemache îi dăruia un borcan cu jeleu de gutui preparat din fructe din grădina sa. Borcanul era așezat pe masă la fiecare ceai de după-amiază, indiferent în care dintre reședințele regale se afla Majestatea Sa. Uneori era purtat chiar și în călătoriile din străinătate, până când era golit.

De două ori pe săptămână, pe biroul reginei ajungea un registru cu coperți din piele vișinie, în care bucătarul-șef scria, în limba franceză, propunerile de meniu pentru prânz și cină din următoarele zile: trei antreuri, trei feluri principale și trei budinci pentru fiecare masă. Regina tăia cu creionul preparatele

pe care nu le dorea și le lăsa doar pe cele alese. Acest obicei exista în toate gospodăriile regale, inclusiv în cea a prințesei Diana. Bucătarul-șef știa foarte bine ce prefera regina: mâncăruri simple, tradiționale.

Desertul preferat al reginei (ea spunea întotdeauna „pudding", niciodată „dessert" sau „sweet") era o *crème de menthe bombe*: înghețată cu aromă de mentă, umplută cu ciocolată rasă și decorată cu bomboane Bendicks Bittermints. Obișnuia să spună că adevărata ei slăbiciune era brânza, care se servea doar la prânz. În fiecare an renunța la ea în Postul Mare, tocmai pentru că îi plăcea atât de mult.

Toate produsele lactate, cum sunt laptele și untul, proveneau de la Royal Dairy, ferma de produse lactate aflată în Home Park, la Windsor. În fiecare zi, zeci de sticle de lapte purtând monograma reginei, precum și cutii cerate cu smântână grasă erau transportate pe autostradă de la Windsor la Londra, pentru ca regina să poată adăuga în ceaiul ei puțin lapte provenit chiar de la propria cireadă de vaci.

Reginei nu-i plăcea usturoiul și nici mâncărurile foarte condimentate, deși accepta un curry, cu condiția să nu fie prea iute. Nu cred că a mâncat vreodată la McDonald's sau că a gustat vreodată pizza! În timpul vizitelor oficiale în străinătate lua întotdeauna cu ea Imodium… pentru orice eventualitate. Din suita regală făcea parte și medicul ei personal, chirurgul-căpitan Norman Blacklock.

Uneori i se ofereau preparate imposibil de mâncat. Eram cu ea în Tuvalu, o insulă din Pacificul de Sud. Stăteam cu toții așezați pe rogojini, cu picioarele încrucișate, când i-a fost oferit un creier de maimuță. Nu, nu l-a mâncat.

Regina stăpânea la perfecție arta diplomației. Am privit cum a tăiat preparatul de parcă s-ar fi pregătit să-l guste, apoi

l-a mutat dintr-o parte în alta a farfuriei, lăsând impresia că îl încercase. În realitate, nu mâncase deloc. Cu alt prilej, un grup de maori i-a oferit băutura tradițională kava. Regina a apropiat vasul de buze, dar nu a băut.

Eticheta și bunele maniere nu erau însă apanajul exclusiv al unei regine. În timpul croazierelor prin Pacificul de Sud la bordul iahtului regal *Britannia*, regina organiza banchete oficiale pentru demnitarii din diversele insule vizitate. La unul dintre acestea, a privit cu o ușoară nedumerire un prinț tongan care nu avea nici cea mai vagă idee despre cum să folosească bolul de cristal cu apă așezat în fața lui odată cu desertul. Vasul era destinat clătirii degetelor după ce se mâncau fructele, însă, pe măsură ce fructele erau trecute din mână în mână în jurul mesei, prințul și-a pregătit în acel bol un adevărat „compot": a pus fructele în apă, apoi a adăugat frișcă și zahăr. Abia când a ridicat bolul la buze pentru a bea din el a observat că regina îl privea zâmbind și și-a dat seama că făcuse o gafă. În aceeași clipă, regina și-a ridicat propriul bol și a sorbit și ea din el, doar pentru a-l face să se simtă în largul lui. Asta înseamnă diplomație în forma ei cea mai desăvârșită.

Oriunde călătorea în lume, regina nu bea niciodată apă din surse locale. Nici măcar la Palatul Buckingham nu consuma apă de la robinet. Bea exclusiv apă Malvern[1]. Îi pregătisem

[1] Malvern Water este o apă de izvor de o puritate legendară, extrasă din Dealurile Malvern, a cărei utilizare la Curtea Regală britanică a fost inaugurată în anul 1558, sub domnia reginei Elisabeta I, și consacrată oficial prin acordarea Mandatului Regal de către regina Victoria în anul 1895. Această tradiție multiseculară a fost menținută cu rigoare academică de regina Elisabeta a II-a, care, pe parcursul domniei sale, începute în anul 1952, a impus includerea acestei mărci specifice în bagajele Curții, în toate turneele sale imperiale și de stat de pe mapamond, transformând un simplu tabiet logistic într-un protocol de stat menit să

o ladă specială, compartimentată, în care încăpeau 12 sticle de apă Malvern și care o însoțea în toate deplasările oficiale. Chiar și pe dinți se spăla cu apă îmbuteliată, pentru că nu-și putea permite să se îmbolnăvească.

Membrii familiei regale evită, de asemenea, fructele de mare. O singură scoică sau o singură stridie alterată ar putea scoate un membru al familiei din activitate pentru mai multe zile. Firește, și regina se îmbolnăvea uneori. Rareori își anula un angajament oficial; încerca aproape întotdeauna să ducă totul la bun sfârșit. Avea la dispoziție mai mulți medici, gata să intervină imediat ori de câte ori era nevoie.

Ceaiul de după-amiază era un moment simplu la Palatul Buckingham, însă devenea o adevărată ceremonie la Balmoral și Sandringham, unde avea și un pronunțat caracter social, iar prezența tuturor era așteptată. Valeții Casei Regale pregăteau masa folosind serviciile preferate ale reginei: fie pe cel decorat cu motive tartan, fie pe cel împodobit cu fragi sălbatici. În capul mesei, acolo unde lua loc Majestatea Sa, era așezat un fierbător victorian din argint, cu spirtieră, pentru ca ea însăși să poată prepara ceaiul. Masa era încărcată din belșug: sendvișuri cu castraveți pe pâine albă, sendvișuri cu brânză pe pâine integrală, creveți conservați în unt condimentat, biscuiți Langues de Chat glazurați cu ciocolată și, în mijlocul mesei, un mare tort Dundee sau un Victoria sponge. Totuși, preferatul reginei era tortul de ciocolată (Sachertorte). Scones-urile (pe care ea le pronunța „scon") erau păstrate calde într-un șervet alb împăturit asemenea unui nufăr și nu lipseau niciodată *jam*

asigure imunitatea sanitară a suveranei. Cutuma aceasta a încetat definitiv abia în anul 2010, odată cu retragerea brandului de pe piață de către compania-mamă.

pennies: felii de pâine albă unse cu unt și dulceață de căpșuni, tăiate în cercuri de mărimea unui bănuț de odinioară. Regina mânca pâine cu dulceață? Acesta a fost primul meu gând, dar ele îi aminteau de ceaiul din copilărie, luat în camera copiilor împreună cu sora ei, prințesa Margaret.

În fiecare duminică după-amiază, pe când William era elev la Eton, venea pe jos până la Castelul Windsor pentru a lua ceaiul cu bunica lui. În timpul acelor întâlniri, ea îl învăța arta de a fi rege. Regina Elisabeta îl pregătea pe William pentru ceea ce îl aștepta în viitor.

Reginei îi plăcea nespus să primească oaspeți. Când Ronald și Nancy Reagan[1] au venit în Marea Britanie într-o vizită de stat, eu am avut grijă de ei în apartamentul 240 „Lancaster", din Castelul Windsor. Înainte de sosirea lor, regina m-a chemat în

[1] Ronald Reagan (1911–2004), cel de-al 40-lea președinte al Statelor Unite ale Americii în perioada 1981–1989, și prima-doamnă, Nancy Reagan (1921–2016), au dezvoltat una dintre cele mai strânse și autentice relații de prietenie din istoria diplomației moderne cu regina Elisabeta a II-a și prințul Philip. Această legătură personală, consolidată dincolo de canoanele rigide ale protocolului de stat, a fost marcată de momente de referință, cum ar fi vizita istorică din iunie 1982, când soții Reagan au devenit primele personalități prezidențiale americane găzduite peste noapte la Castelul Windsor, prilej cu care suverana și președintele au împărtășit pasiunea comună pentru echitație în parcul domeniului regal. Reciprocitatea acestor raporturi cordiale s-a reflectat ulterior în vizita de stat a reginei pe coasta de vest a Statelor Unite din martie 1983, când suverana a înfruntat o ploaie torențială pentru a lua prânzul la ferma privată a cuplului prezidențial, Rancho Del Cielo din California. De asemenea, a ales să celebreze cea de-a 31-a aniversare a căsătoriei soților Reagan la bordul iahtului regal *Britannia*, transformând alianța geopolitică anglo-americană din timpul Războiului Rece într-o amiciție de o rară căldură umană.

Oak Room, de unde privea spre curtea interioară, în care se înșirau numeroase automobile. „Privește câți oameni!" mi-a spus. „Toți fac parte din echipa Secret Service a președintelui și au venit să se convingă că palatul este suficient de sigur pentru el. Le-am spus deja că, dacă este destul de sigur pentru mine, de ce n-ar fi și pentru președintele Statelor Unite?" Era vădit uimită, deși înțelegea foarte bine protocolul care impunea asemenea măsuri. După încheierea vizitei, regina m-a luat la întrebări.

„Ei bine? Cum sunt ei în particular?" Era foarte curioasă din fire.

„Veți fi încântată să aflați că sunt profund devotați unul altuia. Stăteau adesea pe canapea ținându-se de mână."

Regina a părut mulțumită că impresia ei se dovedise corectă.

„Mi-a dăruit chiar și un borcan cu jeleurile lui prezidențiale și o cataramă de curea!" i-am spus.

„Ce gest frumos din partea lui!" a răspuns ea râzând încet.

Regina își pierdea foarte rar cumpătul, dar, când se întâmpla, furia ei atingea proporții biblice. Era de ajuns o singură privire aruncată pe deasupra ochelarilor cu ramă pe jumătate, și toată lumea știa că trebuia să se ascundă! Nu era deloc recomandabil să fii prins în focul încrucișat. Din nefericire, cei mai apropiați de ea suportau, de regulă, consecințele, iar singura soluție era să înfrunți situația direct. Uraganul Elisabeta nu lua prizonieri.

Annie Leibovitz[1] a fost invitată la Palatul Buckingham pentru a realiza un portret oficial al Majestății Sale. Inițial, ședința

[1] Annie Leibovitz (n. 1949) este o renumită fotografă portretistă americană, recunoscută la nivel mondial pentru stilul său cinematografic. În anul 2007 a devenit primul fotograf de cetățenie americană solicitat oficial de casa regală pentru a realiza portretele de stat ale

foto trebuia să aibă loc în Galeria de Pictură. Annie își imaginase că regina ar putea fi fotografiată călare, în galerie, ca și cum ar fi pornit spre parada Trooping the Colour. Regina a întâmpinat această idee cu un singur cuvânt: „Ridicol." Planul a fost abandonat, iar ședința foto s-a mutat în White Drawing Room, unde regina urma să poarte rochie de seară, mantia Ordinului Jartierei și o diademă. „Mult mai elegant", a spus ea. Numai că simpla idee de a i se cere să pozeze călare în Galeria de Pictură reușise deja să agite spiritele. Se anunța o sesiune fotografică extrem de tensionată.

Încă de la intrarea în salon, regina era într-o dispoziție foarte proastă. Apoi a observat că mai mulți membri ai familiei lui Annie Leibovitz așteptau la rând pentru a-i fi prezentați.

„Nimeni nu m-a întrebat și nimeni nu m-a informat despre asta", a murmurat printre dinți. I-a salutat pe toți cu politețea care o caracteriza întotdeauna, însă a continuat să bombăne.

Picătura care a umplut paharul a venit când Annie i-a spus: „Ați putea, vă rog, să vă scoateți coroana?" Atunci s-a dezlănțuit furtuna.

„Nu este o coroană, ci o diademă. Aveți idee de cât timp este nevoie pentru a putea fi așezată cum trebuie?"

---

reginei Elisabeta a II-a, înaintea vizitei suveranei în Statele Unite ale Americii. Colaborarea istorică dintre cele două personalități a generat un incident de protocol de mare răsunet mediatic, supranumit de presă „Crowngate", filmat în cadrul documentarului BBC, „A Year with the Queen". În ciuda acelei tensiuni inițiale de la Palat, care a provocat ulterior scuze publice din partea corporației britanice de radiodifuziune pentru montajul eronat al imaginilor promoționale, valoarea artistică a lucrărilor a învins barierele de protocol, astfel că Leibovitz a fost rechemată în anul 2016 de către Curte pentru a realiza seria oficială de portrete intime ce au marcat aniversarea a 90 de ani de viață ai suveranei, alături de strănepoții și câinii săi corgi.

Regina nu își scotea niciodată coroana sau diadema și nici nu se dezbrăca vreodată în fața aparatului de fotografiat. Întreaga sesiune a fost plină de tensiuni, iar presa a aflat foarte repede despre aceste incidente.

A doua zi, ziarele titrau: „Regina părăsește furioasă ședința fotografică."

În realitate, regina intrase ca o furtună, nu ieșise astfel, însă, la final, rezultatul a fost remarcabil: fotografiile s-au numărat printre cele mai reușite portrete realizate în mulți ani. Bineînțeles, avea să existe și un alt portret, mult mai puțin fericit. În 2005, cu prilejul împlinirii a 80 de ani, realizatorul de televiziune și pictorul Rolf Harris[1] a primit comanda de a realiza portretul oficial al reginei. Pe parcursul verii, el a avut două ședințe de pozat cu ea, în Yellow Drawing Room de la Palatul Buckingham. Întregul proces a fost urmărit de camerele BBC și transformat într-un documentar. Tabloul în ulei a fost expus timp de șase luni în Queen's Gallery, la Palatul Buckingham, înainte de a fi mutat, în 2012, la Walker Art Gallery din Liverpool.

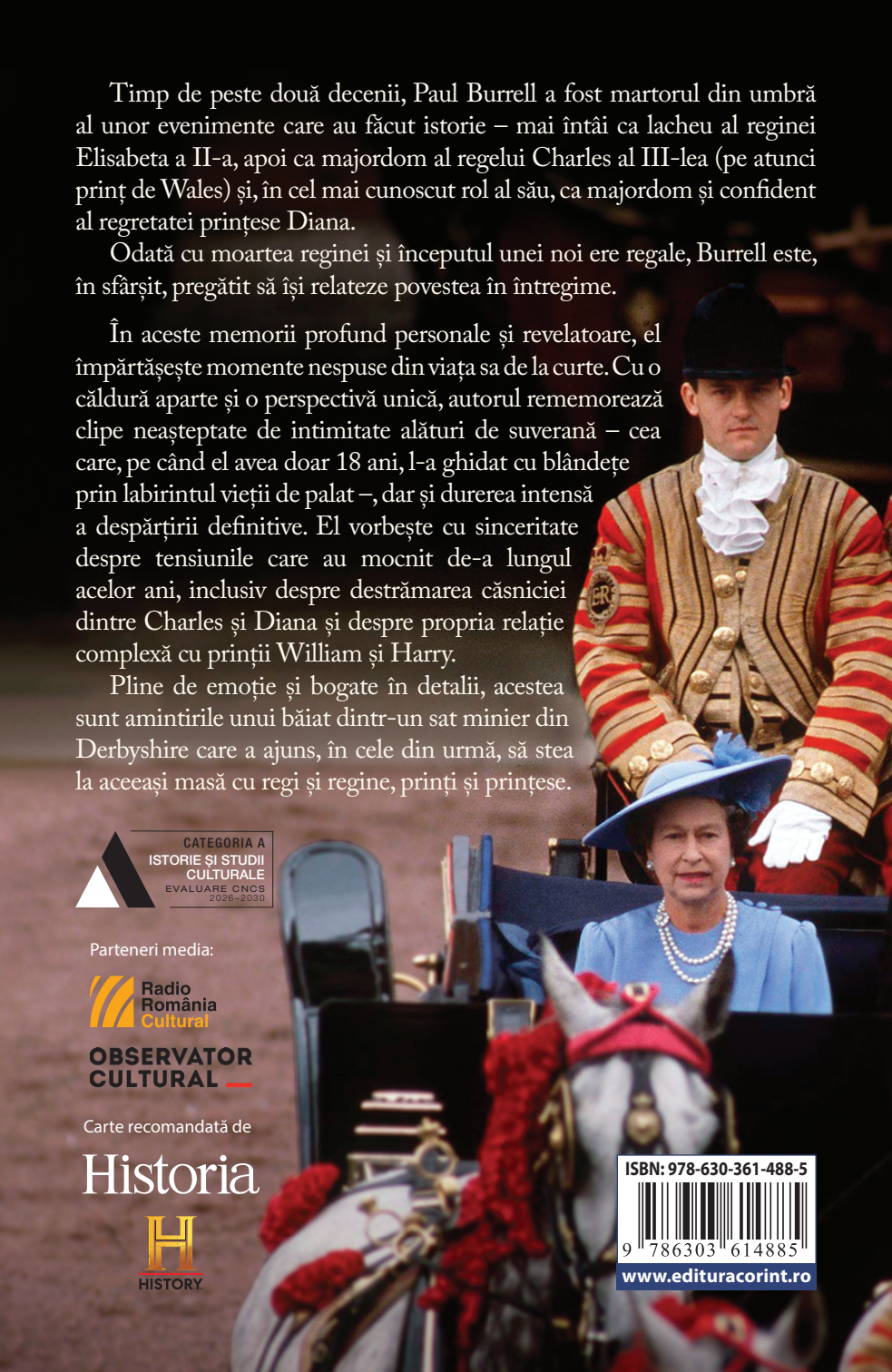
[1] Rolf Harris (1930–2023) – artist, muzician și prezentator de televiziune australian, extrem de popular în Marea Britanie timp de decenii, care, în anul 2005, a fost selectat oficial de corporația BBC pentru a realiza un portret neconvențional al reginei Elisabeta a II-a, menit să marcheze aniversarea a 80 de ani de viață ai suveranei. Întregul proces de creație artistică din timpul celor două sesiuni de pozat acordate de suverană la Palatul Buckingham a fost documentat într-un film de televiziune de mare succes, intitulat *The Queen, by Rolf*, difuzat pe BBC One la 1 ianuarie 2006. Tabloul în ulei, expus inițial la The Queen's Gallery și apreciat de public pentru redarea unei ipostaze zâmbitoare și calde a monarhului, a devenit ulterior subiectul unei eliminări radicale din spațiul public și din evidențele oficiale britanice. Acest lucru s-a produs în anul 2014, când Harris a fost condamnat penal la închisoare pentru multiple agresiuni sexuale istorice asupra unor minore.

Timp de peste două decenii, Paul Burrell a fost martorul din umbră al unor evenimente care au făcut istorie – mai întâi ca lacheu al reginei Elisabeta a II-a, apoi ca majordom al regelui Charles al III-lea (pe atunci prinț de Wales) și, în cel mai cunoscut rol al său, ca majordom și confident al regretatei prințese Diana.

Odată cu moartea reginei și începutul unei noi ere regale, Burrell este, în sfârșit, pregătit să își relateze povestea în întregime.

În aceste memorii profund personale și revelatoare, el împărtășește momente nespuse din viața sa de la curte. Cu o căldură aparte și o perspectivă unică, autorul rememorează clipe neașteptate de intimitate alături de suverană – cea care, pe când el avea doar 18 ani, l-a ghidat cu blândețe prin labirintul vieții de palat –, dar și durerea intensă a despărțirii definitive. El vorbește cu sinceritate despre tensiunile care au mocnit de-a lungul acelor ani, inclusiv despre destrămarea căsniciei dintre Charles și Diana și despre propria relație complexă cu prinții William și Harry.

Pline de emoție și bogate în detalii, acestea sunt amintirile unui băiat dintr-un sat minier din Derbyshire care a ajuns, în cele din urmă, să stea la aceeași masă cu regi și regine, prinți și prințese.

CATEGORIA A
ISTORIE ȘI STUDII CULTURALE
EVALUARE CNCS 2026–2030

Parteneri media:

Radio România Cultural

OBSERVATOR CULTURAL

Carte recomandată de

Historia

HISTORY

ISBN: 978-630-361-488-5

www.edituracorint.ro